

HELLENİSTİK-ROMA DÖNEMİ ANADOLU MİMARLIĞINDA BEZEMELİ KAİDELER

A. Oğuz ALP

Anahtar Kelimeler: Anadolu • Bezemeli Sütun Kaideleri • Duvar Kaideleri • Mimari Bezeme • Hellenistik-Roma Dönemi Mimari Bezemesi.

Keywords: Asia Minor • Decorated Column Bases • Wall Bases • Architectural Decoration • Hellenistic-Roman Architectural Decoration.

Özet:

Sütun kaidelerinin bezemeli olarak yapılması, Anadolu Mimarlığı'nda Hellenistik Dönemden itibaren görmeye başladığımız Attika kökenli bir uygulamadır. Didyma Apollon Tapınağı ve Sardes Artemis Tapınağı ile başlayan ve Hermogenes'e atfedilen yapılarda farklı biçimlerde karşımıza çıkan bu uygulama, Erken Roma Dönemi ve sonrasında da devam etmiştir. Bezemeli sütun kaideleri Hellenistik Dönemde, çoğunlukla, boyutları ve süslemeleri ile hemen hepsi birer prestij yapısı olan tapınaklarla özdeşleşmişken, Erken Roma Döneminden itibaren giriş kapıları ve onur anıtlarında da görülmeye başlanmıştır.

Roma İmparatorluk Döneminde başta önemli tapınaklar olmak üzere farklı işlevdeki yapılarda bezemeli kaidelere yer verilmiştir. Ancak uygulamanın İmparatorluk döneminin yoğun yapı faaliyetleri içerisindeki oranı, beklenenin aksine oldukça sınırlıdır. Anıtsal boyutları nedeniyle mimari süslemeleri hiçbir zaman bitirilememiş olan tapınaklarda açıkça gözlemlendiği gibi, bezemeli kaidelerin büyük ölçekli yapılarda uygulanmasının zaman ve ekonomik açıdan getirdiği güçlükler, İmparatorluk Dönemi'ndeki sınırlı tercihin en önemli nedeni olarak kabul edilebilir.

Bu çalışmada, Hellenistik ve Roma Dönemi Anadolu Mimarlığı kapsamında bu uygulamanın görüldüğü yapılar ve genel eğilimler ana hatları ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Abstract: The decorated column bases in Hellenistic-Roman Architecture in Anatolia

The act of including the column bases into the architectural decoration programme is one of the Attic characteristics emerged for the first time at the Anatolian Architecture of Hellenistic Period. This execution starting with Apollon Temple of Didyma and Artemis Temple of Sardes and in a different way at the temples which were attributed to Hermogenes lasted in the Early Roman Period and later on. While this treatment is seen mostly on the temples all

of which are almost prestigious buildings with their monumental sizes and decorations in the Hellenistic Period, the entrance gates and the honorific monuments were preferred as well from the Early Roman Period.

The decorated bases were applied firstly at the important temples and the buildings with different functions in Roman Imperial Period. However, to the contrary, the percentage of the execution is fairly limited among the intensive building activity of the Imperial Period. As obviously observed at the monumental temples of which the architectural decoration were never completed because of the sizes, the challenging works caused by the application of the decorated bases at the colossal building in terms of time and finance can be accepted as the most important reason for the limited choices in this period.

In this study, the buildings which have decorated bases and the general tendencies with the framework of Architecture of Hellenistic and Roman Periods in Anatolia were evaluated on the basic points.

Sütun kaidelerinin bezemeli olarak yapılması, M.Ö. 5. yüzyıl sonlarında Yunanistan'da ortaya çıkan¹, Anadolu'da ise ilk kez Hellenistik Dönem'den (M.Ö. 3. yüzyıl) itibaren görülmeye başlanan yeniliklerden biridir. *Torus* profillerinde genellikle örgü bandı veya defne yapraklarının tercih edildiği bu uygulamanın, Hellenistik Dönem Anadolu mimarlığına *attika* tipi kaideler ile birlikte geldiği anlaşılmaktadır².

Arkaik ve Erken Klasik Dönem Yunanistan ve Anadolu mimari geleneği için yabancı olan bu uygulamanın, en erken tarihli örnekleri ile karşılaştığımız Geç Klasik Dönem ve sonrasında yaygın bir eğilim olmadığı söylenebilir.

Bezemeli kaidelerin, Yunanistan'da en erken tarihli örneklerinin görüldüğü Klasik Dönem'den Anadolu'da yaygınlaştığı Hellenistik Dönem sonuna kadar, *ion* düzeninde inşa edilmiş yapılarda karşımıza çıkması, uygulamanın bu dü-

zenle olan ilişkisini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bunda *dor* düzeninin kanonik yapısal elemanlarına kıyasla, *ion* düzenin dönem mimarlarının yenilik isteklerine daha açık olması ve o zamana kadar yalın profillerden oluşan sütun ve duvar kaidelerinin bezemeli yapılarak mimarların zengin süslemeli üst yapı elemanları ile uyum arayışına gitmek istemelerinin önemli rol oynadığı ileri sürülebilir. Yunanistan'da sütun kaidelerinde bezeme unsurlarına yer verilen en erken tarihli yapı, Atina Akropolisindeki Erechtheion Tapınağı'nın (M.Ö. 421-406) *ion* düzeninde inşa edilmiş kuzey girişidir. *Attika* tipindeki sütun ve duvar kaidelerinin sadece üst *torus* profillerinde, iki varyasyonlu, üçlü örgü bandı işlenmiştir (Res. 1).

Yunanistan'daki yapılarda Geç Klasik Dönem'den itibaren bezemeli kaidelerde örgü bandının yanı sıra ters yerleştirilmiş *lesbos kymation*'unun bezeme repertuarına girdiği görülmektedir. Kaidede üst profillerinde -ki çoğunlukla *kyma* varyasyonu profiller tercih edilmiştir-

¹ Wegner 1965, 20.

² Schädler 1991a, 275-277. Schädler, 1991b, 91-110.

lesbos kymation'una yer verilen bu yapılar arasında; Tegea Athena Tapınağı³, Atina Agora'sı Zeus Agoraios Altarı⁴, Olympia Philippeion⁵ ve Delphi Altarı⁶ sayılabilir. Tegea Athena Tapınağı'nda bezeme *peristasis* kaidelerine değil, *naos* iç duvarı kaidesine uygulanmıştır. Tapınağın duvar kaidesi alt *torus*'unda ikili örgü bandı, üst profilinde ise üstte incimakara dizisi ile sınırlanan *lesbos kymation*'u yer alır. M.Ö. 4. yüzyıl sonlarına tarihlenen Atina Agora'sı Zeus Agoraios Altarı ve Olympia Philippeion (*naos* duvarı veya heykel kaidesi) ile Delphi Altarı benzer şekilde örgü bandı ve *lesbos kymation*'u işlenmiş bezemeli kaidelere sahiptir⁷. Yukarıda anılan Klasik ve Geç Klasik Dönem Yunanistan örneklerinde ortak olan noktalardan biri, alt ve üst profillerde değişik bezemeler tercih edilmişken, *trokhilos* profillerinde herhangi bir bezeme ögesine yer verilmemiş olmasıdır.

Didyma Apollon, Sardes ve Magnesia Artemis Tapınakları gibi *ion* düzeninde inşa edilmiş, dönemin önemli tapınaklarında karşımıza çıkan bezemeli kaideler, gerek kaide tipi, gerek bezemeleri açısından yapıdan yapıya farklılıklar göstermektedir (Tab. 1). Erken Roma Dönemi'nde ve sonrasında özellikle tapınak ve anıtlarda bezemeli kaidelerin

kullanımına devam edilmiştir. İlerleyen satırlarda, söz konusu uygulamanın görüldüğü Hellenistik ve Roma Dönemi Anadolu örnekleri genel hatları ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kesin inşa tarihleri tartışmalı olmakla birlikte, araştırmacılar tarafından benimsenen tarihlendirmeleri doğru kabul edildiğinde, M.Ö. 3. yüzyılın başları ile ortaları arasında inşa edilen Didyma Apollon Tapınağı, Miletos Tiyatrosu ve Sardes Artemis Tapınağı, Anadolu mimarlığında bezemeli kaidelerin kullanıldığı en erken tarihli yapılarıdır⁸. Alt *torus*'da örgü, üst *torus*'da ise defne yapraklarından oluşan bezeme, Didyma Apollon Tapınağı'nda beklenen aksine *peristasis* kaidelerinde değil, *attik-ion* tipteki *toikhobat*'a (duvar kaidesine) uygulanmıştır (Res. 2)⁹. *Peristasis*'de Arkaik Dönem tapınağının "Anadolu kaide tipi" model alınmışken, *toikhobat*'ın *attika* tipinde oluşu ilginç bir durumdur. M.S. 2. yüzyıla kadar devam eden sonraki evrelerinde *peristasis*'e eklenen yeni sütunlarda Anadolu varyasyonlarının, uygulamanın özdeşleştiği *attik* tip yerine tercih edilmesi, geleneğin çok daha ağır bastığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Didyma gibi, dönemin Anadolu'daki en önemli tapınaklarından biri olan Sardes Artemis Tapınağı'nın *peristasis*'inde süsleme, bu kez Anadolu tipi sütun kaidelerine uygulanmıştır. Tapınağın inşa evreleri ve ya-

³ Dugas 1924, 45, Lev. 64-65.

⁴ Thompson 1952, 91; Stillwell 1933, 145, Res. 29-30.

⁵ Kunze - Schleif 1944, Lev.20.

⁶ Hoepfner 1972, Lev. 83.

⁷ Wegner 1965, 22, Atina Agorası Zeus Agoraios Altarı Lev.1a; Olympia Philippeion Taf.1b.

⁸ Pohl 2002, 111-116.

⁹ Voigtländer 1975, 129, Lev. 23.2-24.1; Krauss 1974, 185-92, Lev. 69-72.

pısal değişimleri hakkındaki görüşleri araştırmacılar tarafından genel kabul gören G. Gruben, bezemeli kaidelerin M.Ö. 3. yüzyıl başlarındaki ilk evrede *anta*'lar arasında bulunduğunu, M.Ö. 2. yüzyılda yapılan değişikliklerle *pronaos* önüne taşınmış olduğunu kabul etmektedir¹⁰. *Torus*'larında dikey olarak yerleştirilmiş defne yaprakları veya beşli örgü bandı işlenen ve yüksek *pedestal*'ler üzerine oturan iki kaidenin yanısıra, sonraki inşa evresinde eklenen sütunların da benzer biçimde bezemeli kaideler üzerine oturtulduğu anlaşılmaktadır. Bu kaidelerde ise defne ve meşe yaprakları tercih edilmiştir (Res. 3). Didyma Apollon Tapınağı ile yaklaşık çağdaş olduğu kabul edilen Miletos Tiyatrosu'nda, tapınaktaki gibi *attika* tipinde olan *analemma toikhobat*'ında son işçiliği bitirilmeden yarım bırakılmış örgü bandı ve defne yaprağı dizisine yer verilmiştir (Res. 4). Her üç yapıda ortak olan örgü bantlarının işlenim ve görünümü Sardes ve Milet Tiyatrosu kaidelerinde daha canlı ve natüralist iken, Didyma Apollon Tapınağı'nda monoton bir biçim yansıtmaktadır¹¹.

İkisi de Hellenistik Dönem'in ünlü mimarı Hermogenes'e atfedilen Magnesia Artemis ve Zeus Sosipolis Tapınakları'nda¹², *attik* etkili diğer mimari elemanların yanısıra bezemeli kaidelere de yer verilmiştir. Mimarın daha erken tarihli eseri olarak kabul edilen Zeus

Sosipolis Tapınağı'nın batı cephesi köşelerindeki Anadolu tipi *toikhobat*'da *torus* profili üzerinde yatay olarak yerleştirilmiş yapraklar yer alır. Üst *torus*'larında yatay ve dikey olarak yerleştirilmiş defne yaprakları bulunan *attik-ion* tipi kaide Hellenistik Dönem Anadolu Mimarlığı'nda ilk kez Magnesia Artemis Tapınağı'nın *peristasis*'inde kullanılmıştır (Res. 5-6, Çiz. 1). İç sıra sütun kaidelerinde yaprak süslemesinin yerini örgü motifi almış, ancak *peristasis*'de olduğu gibi alt *torus*'lar bezemesiz olarak bırakılmıştır. Sütun kaidelerindeki süsleme anlayışı, uyumlu olmamakla birlikte *naos/pronaos toikhobat*'ına da taşınmıştır. Burada alt *torus*'da örgü bandı, üstte ise *lesbos kymation*'u tercih edilmiştir (Çiz. 2)¹³.

Yukarda anılan yapıların dışında Hellenistik Dönem Anadolu mimarlığında, kaide bezemelerinde farklı motif ve uygulamalarla da karşılaşılacaktır. Bunlardan ilki, üst *torus*'unda incimakara dizisi ile taçlandırılmış *lesbos kymation*'u işlenmiş olan Lagina Hekate Tapınağı *anta* kaideleridir (Res. 7)¹⁴. Hellenistik Dönem Anadolu mimarlığında *attik* tip kaidelerin ilk kullanıldığı yapı olan Pergamon Demeter Tapınağı'nın *peristasis* kaidelerinde ise diğer örneklerden farklı olarak *torus*'lar değil, palmet dizisi işlenmiş olan *trokhilos* bezemelidir¹⁵.

¹⁰ Gruben 1976, 399.

¹¹ Ganzert 1984, 157.

¹² Hermogenes'e atfedilen yapılar ve tarihlendirme sorunları için bkz. Hoepfner – Schwandner 1990.

¹³ Rumscheid 1994, 203, *peristasis* sütunları Lev.78.7-8., *naos/pronaos* duvar kaidesi Lev.83.6.

¹⁴ Rumscheid 1994, 134, Lev.122, 7.

¹⁵ Bohtz 1981, Lev. 26, 3; 39, 5.

Hellenistik Dönem Anadolu yapılarında *attik* sütun kaidelerde örgü veya defne yapraklarından oluşan süslemelerin sadece üst *torus*'da uygulanması, ortak bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶. Ancak bu durum, her iki *torus*'un bezemeli olduğu *anta* kaideleri ve *toikhobat*'lar için geçerli değildir. Dikkat çeken bir diğer husus, Pergamon Demeter Tapınağı *attik* kaidelerinde, uygulamanın ilk görüldüğü Klasik Dönem Yunanistan örneklerinden farklı olarak *trokhilos* profilinde bezeme unsurlarına yer verilmesidir. *Attik* kaidelerin kanonik *trokhilos* profillerinde süsleme yüzeylerinin içbükey olması, işçiliği neredeyse imkânsız hâle getirdiğinden, bezemeli yapılmak istenen *trokhilos* profili yerine, işlenimi daha kolay olan yayvan *kyma rekta* varyasyonlarının tercih edilmesi bir zorunluluk olmuştur. *Trokhilos* profilleri bezemeli kaideler, Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bazı yapılarda görülmekle birlikte, Anadolu genelinde tanınan örnekler içindeki sayısı oldukça azdır.

Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu ve imparatorluk merkezi İtalya'da kaidelerin bezemeli olarak yapılmasının sürdürüldüğü görülmektedir¹⁷. Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'ne tarihlenen Alabanda

Apollon İsotimos Tapınağı Altarı¹⁸, İmparator Augustus zamanına tarihlenen Ephesos *Agora*'sı Batı Kapısı¹⁹, Sagalassos Yukarı *Agora* Güneybatı ve Kuzeybatı Anıt Sütunları²⁰ ile Sardes'de son yıllarda bir kısmı açığa çıkartılan ve İmparatorluk Kültü'ne adanmış olduğu düşünülen tapınağın²¹ *peristasis*'inde bu tip kaidelere yer verilmiştir. Söz konusu örneklerde daha erken dönemlerde olduğu gibi belirli bir kaide tipi ve süsleme şablonunun olmadığı görülmektedir. *Attik* profilli Alabanda kaidesinde *torus*'ların yanısıra, palmet ve lotus dizisinin işlendiği *trokhilos* da bezeliyken (Res. 8), Ephesos *Agora*'sı Batı Kapısı'nda *Attik*, Anadolu ve Samos tipi bezemeli kaideler bir arada kullanılmıştır (Res. 9). Erken Hellenistik geleneğinden farklı olarak, *attik* kaidelerin alt *torus*'u ile Samos tipi kaidelerin ara profilleri basit diagonal yivlerle hareketlendirilmeye çalışılmıştır. Anadolu tipi kaidenin düz profilinde ikili örgü bandı işlenmiştir. Sagalassos Yukarı *Agora*'da *korinth* başlıkları taşıdıkları anlaşılan her iki "Anıt Sütun"un kaidelerinde ise *attik* tip tercih edilmiştir²². Sagalassos Yukarı *Agora* Kuzeybatı Anıt Sütunu'na ait kaidede alt ve üst *torus*'larını kaplayan defne yaprakları yatay, gü-

¹⁶ Pülz 1989a, 80.

¹⁷ Bugüne kadar bezemeli sütun kaidelerin Anadolu örneklerini toplu halde ele alan bir araştırma yapılmamıştır. İtalya örnekleri için bkz. Wegner 1965.

¹⁸ Ethem Bey 1906, 417. Res. 9; Rumscheid 1994, 144-145, Lev.3, 3.

¹⁹ Alzinger 1974, 66, Lev.57-59. M. Wegner bezemeli sütun kaidelerini konu alan çalışmasında, yapıyı M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirir. Bkz. Wegner 1965, 21.

²⁰ Vandeput 1997, 46-50.

²¹ Ratté ve diğ. 1986, 53, Res. III.5.

²² Vandeput 1997, 197, Lev. 13.3, 15.1.

neybatıda yer alan anıtta ise dikey olarak yerleştirilmiştir (Res. 10). Sardes İmparatorluk Kültü Tapınağı'nın sütun kaidelerinde ise sadece alt *torus*'larda örgü veya dikine yerleştirilmiş defne yaprakları işlenmiştir (Res. 11). Yukarıda anılan Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi bezemeli kaideleri, gerek yer aldıkları yapıların düzenleri gerek kaide tipi ve süsleme dizileri açısından çeşitlilik gösterirler. Bu durum, dönem mimarlarının sorumluluk aldıkları yapılarda kaide tipleri ile bunların profil ve süslemelerinde farklı kombinasyonları serbest biçimde deneyebildiklerini, diğer bir deyişle bezemeli kaidelerde geleneğe bağlı yerleşik bir uygulamanın var olmadığını işaret etmektedir.

Bezemeli kaideler, yaklaşık bir yüzyıl sonra dönemin en önemli prestij yapılarından olan Pergamon Traianeum (M.S. 112-129), inşası ve mimari süslemeleri devam eden Didyma Apollon ve Sardes Artemis tapınakları (Res. 12-13) ile İmparator Hadrianus zamanına tarihlenen Euromos Zeus Tapınağı'nda (M.S. 120-140) tekrar karşımıza çıkar²³. İnşasına büyük olasılıkla İmparator Traianus zamanında başlanan ve İmparator Hadrianus zamanında da devam eden Didyma Apollon Tapınağı kaideleri, gerek yüksek kaliteli işçiliği gerek süsleme çeşitliliği açısından sadece Anadolu için değil, tüm Roma Dünyası'nın en nitelikli temsilcilerindendir (Res. 16-17). Didyma kaidelerinde, yüksek *plinthos* üzerinde figürlü süslemelere de yer veri-

len köşeli bir altlık ve tek *torus* profilinden oluşan kaide tipi ile *attik-ion* varyasyonu olmak üzere iki tipin tercih edildiği görülmektedir²⁴. Sardes Artemis Tapınağı *peristas*'isinde bu dönemde yapıldığı kabul edilen sütun kaideleri Anadolu tipindedir ve üst *torus* profillerinde yatay ve dikey olarak yerleştirilmiş meşe ve defne yaprağı bezemelerine yer verilmiştir. Pergamon Traianeum (Res. 14) ve Euromos Zeus Tapınakları'nda (Res. 18), kaidelerin alt *torus*'unda örgü, üst *torus*'unda ise bir biri üzerine yatay veya dikey olarak yerleştirilmiş yaprak sıraları işlenmiştir. Altta örgü, üste defne yapraklarının tercih edildiği bu dizilim, oldukça güçlü bir ışık-gölge etkisi yaratmaktadır²⁵. Pergamon Traianeum'da sütun kaidelerinin yanısıra, *toikhobat* da bezemelidir. *Toikhobat*'da, sütun kaidelerinden farklı olarak *trokhilos* profilinde ters yerleştirilmiş *akanthos* dizisi işlenmiştir (Res. 15).

Bu döneme tarihlenen süslemeli kaideler, yukarıda anılan yapılarla sınırlı değildir. Yaklaşık aynı zamana tarihlenen Pergamon Kızıl Avlu²⁶, Nikea Tiyatrosu ve Aizanoi Zeus Tapınağı'nda²⁷ bezemeli kaidelere yer verilmiştir. Kızıl Avlu'da nerede kullanıldığı kesin olarak belirlenemeyen kaidelerin yayvan *torus* profilleri üzerinde ters yerleştirilmiş palmet dizisine yer verilmiştir (Res. 19). Aizanoi Zeus Tapınağı kuzeybatı köşe-

²³ Pülz 1989b, 451, Lev. 43.2-4.

²⁴ Voigtländer 1975, 178.

²⁵ Pülz 1989a, 80.

²⁶ Rohmann 1998, 102, Lev, 59.6.

²⁷ Naumann 1979, 21, Lev, 54.b.

sinde, üst *torus*'unda beş sıralı yaprak motifi işlenen Anadolu tipi bezemeli bir kaide dışında, *peristasis*'i oluşturan aynı tipteki sütunların kaideleri bezemesizdir²⁸. Bu durum, tüm *peristasis* kaidelerin ilk olarak bezemeli olarak yapılmasının planlandığı ve bilinmeyen bir nedenle uygulamadan vazgeçildiğini düşündürmekle birlikte, tüm alt ve üst yapı elemanlarının mimari süslemelerinin tüm detaylarıyla bitirilmiş olması, başka olasılıkları değerlendirmenin uygun olacağını göstermektedir.

Nikea Tiyatrosu sahne binası paye kaideleri²⁹ ve Aphrodisias kazı evi bahçesinde bulunan bir *attik-ion* kaide *plinthos*'undaki *akanthus*'lu kıvrık dal süslemeleri ile Anadolu geleneğinden çok, ara profiller ve *plinthos* dâhil olmak üzere tüm kaide yüzeyinin süslemeli olarak yapıldığı İtalya örneklerine yaklaşmaktadır (Res. 20-22). Nikea Tiyatrosu'nda alt *torus*'da örgü üst *torus*'da yatay olarak yerleştirilmiş defne yaprakçıkları yer alırken, dar *plinthos* yüzlerinde kıvrık dal süslemesi yer alan Aphrodisias kaidesinin alt *torus*'unda meşe yaprakları aralarda meşe palamutlarıyla birlikte işlenmiştir. Üst *torus*'da alışlageldiği üzere yatay olarak yerleştirilmiş defne yaprakları yer alır.

²⁸ Naumann 1979, 68.

²⁹ İznik Tiyatrosu sahne binasına ait olan plaster kaidelerden ilki *in-situ* olarak 1992 yılında, diğeri 1994 yılı kazı çalışmalarında bulunmuştur. 2001 yılı kazılarında ele geçen üçüncü kaidede diğerinden farklı olarak *trokhilos* profili üzerinde inci-makara dizisi işlenmiştir. Yalman 1994, Res. 11-12; Yalman 1996, 343, Res. 21; Yalman 2003, 130, Res. 8.

Plinthos'un bezemeli olması ve bilinen örneklerde karşılaşılmayan meşe yaprağı motifi, Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu bezemeli kaideleri için alışılmamış özelliklerdir. Meşe yaprakları üzerinde kontrastı artırmak amacıyla açılmış olan matkap delikleri ile kıvrık dal süslemesindeki asma yapraklarda gözlemlenen stilizasyon, kaliteli işçiliğe sahip kaidenin M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı veya ortalarına ait olduğunu düşündürmektedir.

Bezemeli kaidelerin özellikle Pisidia Bölgesi'nde M.S. 2. ve 3. yüzyıla tarihlenen bazı yapılarda da karşımıza çıkması ilginç bir olgudur. Bu tip kaidelerin kullanıldığı yapı ve anıtlar arasında; Sagalassos Yukarı *Agora*'da yer alan bir anıt³⁰, Güneybatı Tapınağı (SW Temple)³¹, Selge'de Nympeum ve "Kemerli Yapı" olarak tanımlanan yapı³² ile Kremna Sütunlu Cadde üzerinde ve Isparta Arkeoloji Müzesi'nde bulunan - ve ait oldukları yapılar bilinmeyen- kaideler sayılabilir.

Sagalassos Yukarı *Agora*'da M.S. 2. yüzyılın başlarına tarihlenen bir anıta ait olan bezemeli kaide, üzerinde gırlanların işlendiği sekizgen bir *postament* üzerinde yer almaktadır (Res. 23). *Attik* tipteki kaidenin alt *torus*'unda defne yaprağı, *trokhilos* profilinde *akanthus* yaprak dizisi ve üst *torus*'unda yiv dizisi işlenmiştir. Kaide, *trokhilos*

³⁰ Waelkens ve diğ. 1995, 24, Lev. 6.

³¹ Vandeput 1997, 117-118, Lev. 62.2. Araştırmacı, mimari süsleme özelliklerine dayanarak yapıyı M.S. 3. yüzyılın ortalarına tarihlendirmektedir.

³² Machatschek - Schwarz 1981, 70, Lev.38.

profilindeki *akanthus* yaprak dizisi ve üst *torus*'da Anadolu örneklerinde nadiren tercih edilen yiv dizisi ile başkent Roma ve İtalya bezemeli kaidelerinde gördüğümüz yoğun süsleme anlayışını takip etmektedir³³.

Aynı kentte yer alan Güneybatı Tapınağı'na (SW Temple) ait olduğu düşünülen bezemeli kaide oldukça tahrip olmakla birlikte, alt *torus*'unda dikey, üst *torus* yüzeyinde yatay olarak yerleştirilmiş basit işçilikli defne yapraklarının işlendiği anlaşılmaktadır.

Selge ve Kremna'daki yapılarda kullanılmış bezemeli kaideler birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Kremna'da Sütunlu Cadde üzerinde bulunan ve ait olduğu yapı belirlenemeyen sütun kaidesi, diğer tüm örneklerden farklı olarak dairesel formlu tek bir bloktan oluşmuştur³⁴. Dışbükey profilli Kremna kaidesinde tüm yüzey yatay olarak yerleştirilmiş kalın meşe yaprakları ile kaplanmıştır. Yüzeyden taşkın olarak yapılmış yapraklarının kendi içinde ve aralarda derin kazıma ile birbirinden ayrılması, hacimli bir görüntü ve güçlü bir ışık-gölge etkisi yaratmıştır. S. Mitchell başkanlığındaki yüzey araştırmalarında tespit edilen ve herhangi bir tarihlendirme önerisi getirilmeyen kaidede gözlemlenen bu özellikler, Sütunlu

Cadde ve üzerinde yer alan yapıların inşa edildiği M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı ile sonları arasındaki zaman diliminin genel süsleme anlayışı ile uyumaktadır.

Selge'de "Kemerli Yapı" olarak adlandırılan yapıya ait olduğu düşünülen bezemeli sütun kaidesi, yukarıda değinilen diğer tüm örneklerden farklı olarak, *akanthus* yaprakları ile çevrelenen sütun alt gövdesi ile tek bir bloktan işlenmiştir (Res. 24)³⁵. Alt *torus*'da örgü, üst *torus*'unda yatay olarak yerleştirilmiş kalın defne yaprakları ile süslü olan *attik* tip kaide, bu özelliği ile Roma Dönemi ve öncesine ait bugüne kadar bilinen tüm örneklerden ayrılmaktadır.

Isparta Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve 1 metreye ulaşan çapı ile anıtsal bir yapı veya anıta ait olması gereken kaidenin alt ve üst *torus* yüzeyi dikey olarak yerleştirilmiş stilize defne yaprakları ile doldurulmuştur (Res. 25). Eş-

³³ Kaidelerde *trochilos* profilinin süslemeli olarak yapılması Anadolu'da Hellenistik Dönem'de ortaya çıkan ve Erken İmparatorluk Dönemi'nden başlayarak İtalya örneklerinin tamamına yakınında gözlemlenen karakteristik özelliklerden biridir.

³⁴ Mitchell 1995, 128, Lev.73.

³⁵ Machatschek - Schwarz 1981, 70. Sütun kaidelerinin, *akanthus* yaprakları ile çevrelenen sütun alt gövdesi ile aynı blokta işlenmesi, Hellenistik Dönem'de ortaya çıkan uygulamalardan biridir. Araştırmacıların büyük çoğunluğu, bu alışılmamış uygulamanın çıkış yerinin Ptolemaios Krallığı'nın başkenti İskenderiye olduğu ve Hellenistik Dönem Anadolu ve Yunanistan örneklerine model oluşturduğunu kabul etmektedir. Bu konuda bkz. Ward-Perkins 1948, 64; Pohl 2002, 114. Lev.37.1; Rumscheid 1994, 141; Machatschek ve Schwarz, genel mimari süsleme özellikleri açısından Antoninus Pius Dönemi'nde inşa edilen (M.S. 138-161) Aspendos Tiyatrosu ile yakın benzerlikler taşıyan Nymphaion ve Kemerli Yapının, Geç Antoninler Dönemi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürerken, Waelkens, Nymphaion'a ait olduğu düşünülen *korint* başlığının M.S. 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmesi gerektiğini kabul eder. Waelkens 1998, 582.

kenar formlu yaprakçıklar yarı dairevi profilli alt *torus*'da dört, üst *torus*'da ise tek sıralıdır³⁶. Kaidenin alt *torus* başlangıç noktasından aşağı doğru devam eden düz profilli alt kısım kaidenin, kullanıldığı yerde *stylobat* veya taban döşeme seviyesi altında kaldığını göstermektedir. Yukarıda özetle değinmeye çalıştığımız süslemeli kaideler içerisinde, Isparta Arkeoloji Müzesi'nde bulunan sütun kaidesinin en yakın benzerleri, aynı zamanda bölgenin bilinen en erken ve en geç tarihli örnekleri olan Sagalassos Yukarı Agora Güneybatı-Kuzeybatı Onur Sütunları ve Güneybatı Tapınağı (SW Temple) kaideleridir. *Attik* kaide profilleri ve her iki *torus*'daki defne yaprağı süslemesi her üç kaide de ortak özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, Sagalassos Yukarı Agora Güneybatı-Kuzeybatı kaideleri, eşkenar formlu stilize defne yapraklarının işlendiği Isparta Müzesi'ndeki kaideye oranla daha ayrıntılı ve kaliteli bir

işçiliğe sahiptir. Yaprak formlarının doğal görünümünden uzaklaştığı ve ana damarlar gibi ayrıntıların işlenmediği Isparta Arkeoloji Müzesi kaidesinin, benzer özellikler gösteren Güneybatı Tapınağı ile yaklaşık aynı tarihe (M.S. 3. yüzyılın ortaları) verilmesi uygun olmakla birlikte, kesin bir tarihlendirme önerisi getirmek mümkün değildir.

Önceki satırlarda anılan örneklere dayanarak, Hellenistik-Roma İmparatorluk Dönemi Anadolu mimarlığı kapsamındaki uygulamaya ilişkin sonuç niteliğinde bazı saptamalarda bulunulabilir.

Sütun kaideleri ve *toikhobats* profillerinin örgü bandı ve defne yaprakları gibi süsleme dizileri ile bezenmesi, Hellenistik Dönem Anadolu mimarlığında görülen Attika kökenli yeniliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu mimarlığında M.Ö. 4. yüzyılın başlarından itibaren *attik* mimari formların etkilerinin arttığı gözlemlenmektedir³⁷. Özellikle *ion* düzenninde karşılaştığımız bu etkiler en belirgin şekilde, Anadolu tipi sütun ve duvar kaidelerinde, kapılarda, *anta* ve sütun başlıkları ile friz süslemelerinde takip edilebilmektedir. Bununla birlikte, Attika kökenli yeniliklerin Anadolu'nun her yerinde eş zamanlı ve aynı oranda gerçekleştiği söylenemez. Didyma Apollon ve Sardes Artemis tapınakları ile başlayan ve Hermogenes'e atfedilen yapılarda farklı uygulamalarla

³⁶ Alp 2006, 9. Isparta Ulu Cami'nden getirildiği belirtilen kireç taşından yapılmış envanter numarası bulunmayan sütun kaidesinin korunan yüksekliği 34 cm, çapı 102 cm'dir. Profillerinde parçalı kırıklar bulunan kaide, alt *torus* gerisindeki düz bir altlık üzerinde *torus*, *trokhilos* ve *torus* profillerinden oluşur. Yarı dairevi profilli alt *torus* yüzeyi bir biri üzerine dikey olarak yerleştirilmiş eşkenar formlu basit defne dalları ile doldurulmuştur. Alta ve üstte eş yükseklikteki düz şeritlerle sınırlanan *trokhilos* üzerinde, tek sıradan oluşan eşkenar formlu basit defne yapraklarının işlendiği üst *torus* yer alır. Üst *torus* yüksekliği alt torusun yaklaşık 1/3 oranında kısadır. Teşhirde üstüne bir sütun konulan kaidenin üst düzlem merkezine uzanan bir akıtma kanalı kısmen görülebilmektedir.

³⁷ Schädler 1991a, 267.

birlikte karşımıza çıkan bu anlayışın, denemeci karakteri ön plana çıkan Erken Roma Dönemi bezemeli kaidelerinde de devam ettiği görülmektedir.

Bezemeli sütun kaideleri Hellenistik Dönem'de, çoğunlukla, anıtsal boyutları ve bezemeleri ile hemen hepsi birer prestij yapısı olan tapınaklarla özdeşleşmişken, Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren -tapınakların yanısıra giriş kapıları ve onur anıtlarında (Ephesos *Agora'sı* Batı Kapısı ve Sagalassos Yukarı *Agora* Onur Anıtları) bu tip kaidelere yer verilmiştir. Anıtsal boyutları nedeniyle mimari bezemeleri hiçbir zaman bitirilememiş olan Didyma Apollon ve Sardes Artemis tapınaklarında açıkça gözlemlendiği gibi, bu tür kaidelerin büyük ölçekli yapılarda uygulanmasının zaman ve ekonomik açıdan getireceği güçlükler, sınırlı tercihin en önemli nedenlerinden biri olarak kabul edilebilir. Buna karşılık İmparator Traianus ve Hadrianus zamanında inşa edilen Pergamon Traianus ve Euromos Zeus Tapınakları'nda tüm sütun kaidelerinin bezemeli olarak yapılabilmesi, bu yapıların -Hellenistik Dönem'in yukarıda anılan anıtsal tapınaklarına kıyasla- görece daha küçük ölçekli olmaları ve yeterli finansman desteğine sahip olmaları ile yakından ilişkilidir.

Değerlendirmeye çalıştığımız Roma İmparatorluk Dönemi Anadolu örneklerinde, Erken Roma Dönemi'nden itibaren bezemeli kaidelerin alışlageldiği üzere *ion* düzeninde değil, giderek yaygınlaşan *korinth* düzeni içinde kullanıl-

ması genel bir eğilim olarak karşımıza çıkar. Buna karşın, gerek profil biçimleri gerek süslemeleri açısından standart sayılabilecek bir tipin oluşmadığı ve örnekler arasında belirgin bölgesel farklılıklar bulunmadığı görülmektedir.

Yrd. Doç. Dr. A. Oğuz ALP
Anadolu Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölümü
Yunus Emre Kampusü-Eskişehir
e-mail: aoalp@anadolu.edu.tr.

Tablo, Çizim ve Resim Listesi:

Tablo 1. Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında bezemeli sütun kaidelerine yer verilen yapılar, kaide tipi, profil ve motiflerini içeren tablo.

Harita 1. Anadolu'da bezemeli kaidelere yer verilen Hellenistik-Roma Dönemi yapılarının bulunduğu kentleri gösteren harita.

Çizim 1. Magnesia Artemis Tapınağı sütun kaidesi çizimi (Schädler 1991b, Lev. 19E).

Çizim 2. Magnesia Artemis Tapınağı duvar kaidesi profil çizimi (Schädler 1991b, Lev.19F)

Resim 1. Atina Akropolü, Erechtheion Kuzey Girişi sütun kaidesi (www.sacred-destinations.com).

Resim 2. Didyma Apollon Tapınağı kuzeydoğu *anta* kaidesi (Voigtländer 1975, Lev. 12, 1).

Resim 3. Sardes Artemis Tapınağı sütun kaidesi (Voigtländer 1975, Lev. 12, 2).

Resim 4. Miletos Tiyatrosu duvar kaidesi (Krauss 1974, Lev.70).

Resim 5. Magnesia Artemis Tapınağı sütun kaidesi (Rumscheid 1994, Lev.78, 8).

Resim 6. Magnesia Artemis Tapınağı sütun kaidesi (Rumscheid 1994, Lev.78,7).

Resim 7. Lagina Hekate Tapınağı *anta* kaidesi (G. Öztaşkın).

Resim 8. Alabanda Apollon İsotimos Tapınağı Altarı sütun kaidesi (Rumscheid 1994, Lev. 3, 3).

Resim 9. Ephesos Agorası Batı Kapısı sütun kaideleri (Rumscheid 1994, Lev.39, 6-8).

Resim 10. Sagalassos Yukarı Agora Güneybatı Onur Anıtı sütun kaidesi (Vandeput 1997, Lev. 13.3)

Resim 11. Sardes Erken İmparatorluk Dönemi Tapınağı sütun kaidesi (Ratte ve diğ. 1986, Lev. 3, Res. 2).

Resim 12. Sardes Artemis Tapınağı sütun kaidesi (Voigtländer 1975, Lev. 24, 1).

Resim 13. Sardes Artemis Tapınağı sütun kaidesi (Voigtländer 1975, Lev. 24, 2).

Resim 14. Pergamon, Traianeum sütun kaidesi (A.O. Alp).

Resim 15. Pergamon, Traianeum, duvar kaidesi (Vandeput 1997, Lev.100,2).

Resim 16. Didyma Apollon Tapınağı sütun kaidesi (A.O. Alp).

Resim 17. Didyma Apollon Tapınağı sütun kaidesi (A.O. Alp).

Resim 18. Euromos Zeus Tapınağı Sütun kaidesi (A.O. Alp).

Resim 19. Pergamon Kızıl Avlu sütun kaidesi (Rohmann 1998, Lev. 59, 6.).

Resim 20. Nikea Tiyatrosu paye kaidesi (A.O. Alp).

Resim 21. Nikea Tiyatrosu sahne binası paye kaidesi (A.O. Alp).

Resim 22. Nikea Tiyatrosu Sahne binası paye kaidesi (A.O. Alp).

Resim 23. Sagalassos Yukarı Agora Anıt Sütun kaidesi (A.O. Alp).

Resim 24. Selge "Kemerli Yapı" sütun kaidesi (Machatschek – Schwarz 1981, Res. 38).

Resim 25. Isparta Arkeoloji Müzesi sütun kaidesi (A.O. Alp).

KAYNAKÇA

- Alp 2006 O. Alp, *Roma Dönemi Pisidia Bölgesi Bezemeli Mimari Elemanları* (2006), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alzinger 1974 W. Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos* (1974).
- Bohtz 1981 C. H. Bohtz, *Das Demeter Heiligtum*, AvP 13 (1981).
- Dugas 1924 C. Dugas *Le sanctuaire d'Aléa Athéna à Tégèè au IVe siècle* (1924).
- Ethem Bey 1906 Ethem Bey, "Fouilles d'Alabanda" *CRAI*, 1906, 407-422.
- Ganzert 1984 J. Ganzert, *Das Kenotaph für Gaius Caesar in Limyra. Architektur und Bauornamentik*, *IstForsch* 35 (1984).
- Gruben 1976 G. Gruben, *Die Tempel der Griechen* (1976).
- Hoepfner 1972 W. Hoepfner "Ein Antenkapitell aus Amargos", *AM* 87, 229-239.
- Hoepfner – Schwandner 1990 W. Hoepfner – E. L. Schwandner, *Hermogenes und die hochhellenistische Architektur* (1990).
- Krauss 1974 F. Krauss, "Milet und Didyma. Ein Vergleich der Sockelprofilierung an der westlichen Paradoswand des Theaters und den Cellawänden des Apollontempels", içinde: *Mansel'e Armağan* (1974) 185-192.
- Kunze – Schleif 1944 E. Kunze – H. Schleif, *Olympische Forschungen I* (1944).
- Machatschek – Schwarz 1981 A. Machatschek – M. Schwarz, *Bauforschungen in Selge*, Ergänzungsbände zu den *Tutuli Asiae Minoris* 9 (1981).
- Mitchell 1995 S. Mitchell, *Cremna in Pisidia. An Ancient City in Peace and War* (1995).
- Naumann 1979 R. Naumann, *Der Zeus Tempel zu Aizanoi* (1979).
- Pohl 2002 D. Pohl, *Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter besonderer Berücksichtigung der hellenistischen Vorläufer*, *AMS* 43 (2002).
- Pülz 1989 a S. Pülz, *Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma*, *IstMitt Beiheft* 35 (1989).
- Pülz 1989 b S. Pülz, "Zur Bauornamentik des Zeustempels von Euromos", *IstMitt* 39, 1989, 451-453.
- Ratté ve diğ. 1986 C. Ratté – H. T. Howe – C. Foss, "The Early Imperial Pseudodipteral Temple at Sardis", *AJA* 90, 1986, 45-68.
- Rohmann 1998 J. Rohmann, *Die Kapitellproduktion der römischen Kaiserzeit in Pergamon*, *PF* 10 (1998).
- Rumscheid 1994 F. Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus* (1994).
- Schädler 1991a U. Schädler, "Attizismen an ionischen Tempeln Kleinasien", *IstMitt* 41, 1991, 265-324.
- Schädler 1991b U. Schädler, "Zur Entstehung der attischen Basis und ihrer Verwendung im kleinasiatischen Tempelbau", *AMS* 3, 1991, 91-110.
- Stillwell 1933 R. Stillwell, "Architectural Studies", *Hesperia* 2, 1933, 110-148.
- Thompson 1952 A. H. Thompson "Excavations in the Athenian Agora 1951", *Hesperia* 21.2, 1952, 83-113.
- Vandeput 1997 L. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study*, *Studies in Eastern Mediterranean Archaeology* (1997).
- Voigtländer 1975 W. Voigtländer, *Der jüngste Apollon Tempel von Didyma*, *IstMitt Beiheft* 14 (1975).

- Waelkens 1998 M. Waelkens, "Review of A. Machatschek – M. Schwarz, *Bauforschungen in Selge (Ergänzungsbände zu den TAM 9) Vienna*", *L'antiquite Classique* 57, 1998, 579-583.
- Waelkens ve diğ. 1995 M. Waelkens – D. Pauwels – J. van Den Bergh, "The 1993 Excavations on the Upper Agora and Lower Agora", içinde: M. Waelkens - J. Poblome (derl.), *Sagalassos III. Report on the Fourth Excavation Campaign of 1993* (1995) 23-46.
- Ward-Perkins 1948 J. B. Ward-Perkins, "Severan Art and Architecture", *JRS* 38.1, 1948, 137-166.
- Wegner 1965 M. Wegner, *Schmuckbasen des Antiken Rom*, *Orbis Antiquus* 22 (1965).
- Yalman 1994 B. Yalman, "1992 İznik Roma Tiyatrosu Kazısı", *KST* 15.2, 1994, 430-453.
- Yalman 1996 B. Yalman, "1994 İznik Roma Tiyatrosu Kazısı", *KST* 17.2, 1996, 337-360.
- Yalman 2003 B. Yalman, "2001 İznik Tiyatro Kazısı", *KST* 24.2, 2003, 128-138.

Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında Bezemeli Kaideler

	Kaide Tipi		Alt Torus	Trokbilos	Üst Torus	Plintbos
Didyma Apollon Tapınağı	<i>Peristasis</i>	Anadolu	-	-	-	-
	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i>	Örgü bandı	-	Defne Yaprığı	-
Sardes Artemis Tapınağı	<i>Peristasis</i>	Anadolu	-	-	Defne Yaprığı	-
	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i>				
Milet Tiyatrosu	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i>	Örgü bandı	-	Defne Yaprığı	-
Magnesia Zeus Sosipolis Tapınağı	<i>Peristasis</i>	Anadolu				-
	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i> Anadolu	-	-	Defne Yaprığı	
Magnesia Artemis Tapınağı	<i>Peristasis</i>	<i>Attik</i>				-
	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i>				-
Lagina Hekate Tapınağı	<i>Pronaos</i>	Anadolu		<i>Lesbos Kymation'u</i>	Örgü Bandı	-
Pergamon Demeter Tapınağı	<i>Attik</i> <i>Attik</i>		-	Palmet Dizisi	-	-
Alabanda Apollon İsotimos Tap. Altarı	<i>Attik</i>		?	<i>Anthemion</i> Dizisi	Defne Yaprığı	-
Ephesos Agorası Batı Kapısı	<i>Attik</i>		Yiv	-	-	-
	Anadolu		Yiv			
	Samos		-	Örgü	-	-
Sagalassos Yukarı Agora Anıt Sütunları	<i>Attik</i>		Defne Yap.	-	Defne Yaprığı	-
Sardes İmparatorluk Kültü Tapınağı	Anadolu varyasyonu		Defne Yap. Örgü Bandı	-	-	-
Pergamon Traianeum Tapınağı	<i>Peristasis</i>	<i>Attik</i>	Örgü Bandı	-	Defne Yaprığı	-
	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i>	Örgü Bandı	<i>Akanthus</i>	?	
Euromos Zeus Tapınağı	<i>Attik</i>	<i>Attik</i>	Örgü Bandı	-	Defne Yaprığı	-
Didyma Apollon Tapınağı	Anadolu varyasyonu		Defne Yap. Palmet	-	-	Figürlü Meander
Sardes Artemis Tapınağı	Anadolu varyasyonu		Defne Yap. Meşe Yap.	-	-	-
Pergamon "Kızıl Avlu"	<i>Attik</i>		Palmet dizisi	-	-	-
Nikea Tiyatrosu	<i>Attik</i>		Örgü Bandı	-	Defne Yaprığı	Kıvrık Dal
Aizanoi Zeus Tapınağı	<i>Peristasis</i>	Anadolu	-	-	Defne yaprağı	-
	<i>Toikhobas</i>	<i>Attik</i>				
Aphrodisias Kazıevi Sütun Kaidesi	<i>Attik</i>		Meşe Yap.	-	Defne Yaprığı	Kıvrık Dal
Sagalassos Yukarı Agora Anıtı	<i>Attik</i> varyasyonu		Akanthus	Yiv	-	-
Sagalassos Güneybatı Tapınağı	<i>Attik</i>		Defne Yap.	-	Defne Yaprığı	-
Selge Nymphaeum	<i>Attik</i>		Defne Yap.	-	Defne Yaprığı	-
Selge "Kemerli Yapı"	<i>Attik</i>		Örgü Bandı	-	Defne Yaprığı	-
Kremna Sütunlu Cadde S. Kaidesi	?		Meşe Yap.	-	-	-
Isparta Müzesi Sütun Kaidesi	<i>Attik</i>		Defne Yap.	-	Defne Yaprığı	-

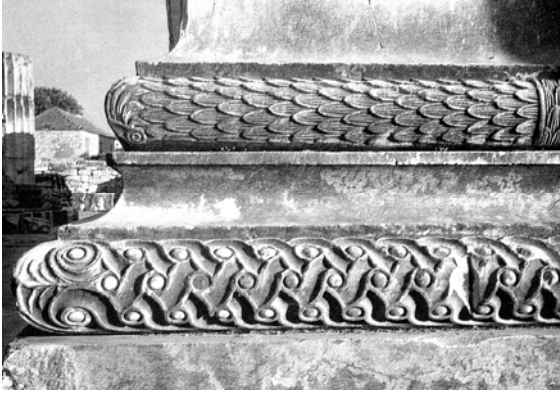
Tablo 1

Harita 1

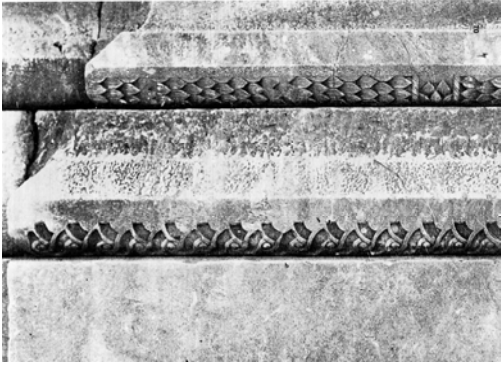
Resim 1

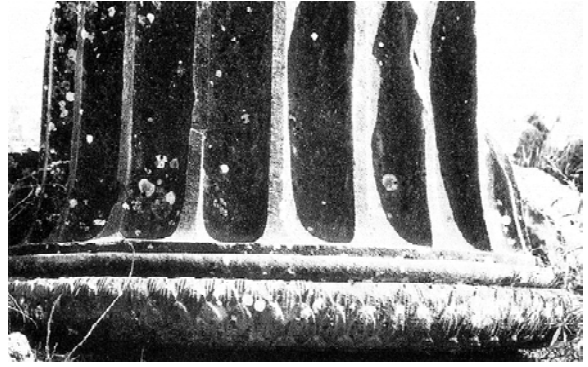
Resim 2

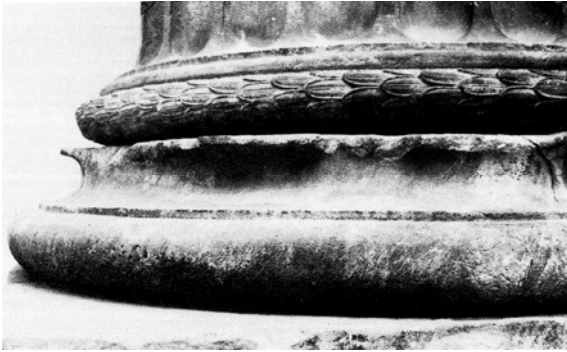
Resim 3

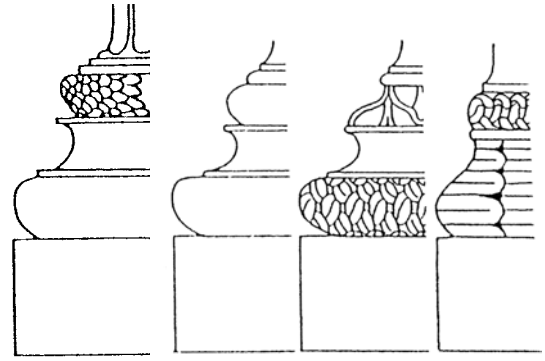
Resim 4

Resim 5

Resim 6

Çizim 1

Çizim 2

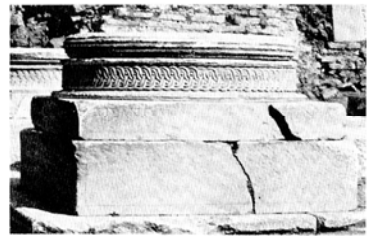
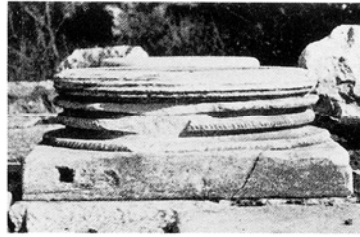
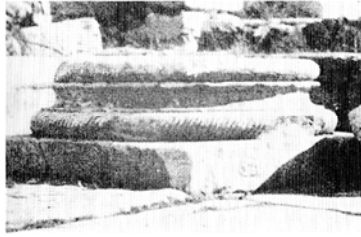

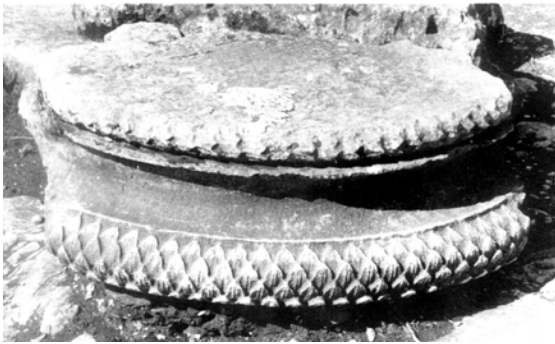
Resim 7

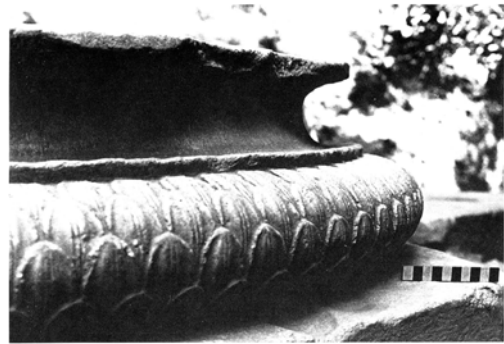
Resim 8

Resim 9

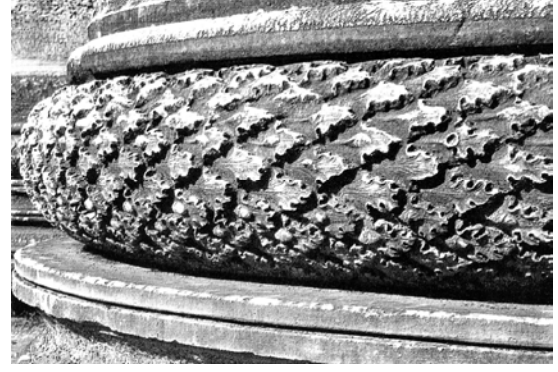
Resim 10

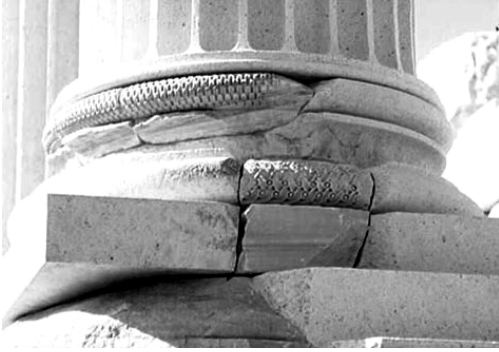
Resim 11

Resim 12

Resim 13

Resim 14

Resim 15

Resim 16

Resim 17

Resim 18

Resim 19

Resim 20

Resim 21

Resim 22

Resim 23

Resim 24

Resim 25